

MILOVAN GAVAZZI IN SLOVENCİ

Ob devetdesetletnici hrvaškega etnologa

Kakor bi moral vsaj ambicioznejši slavist poznati imena glavnih srbskih in hrvaških etnologov ter njih dognanja (Jovan Cvijić, Milenko Filipović, Antun Radić idr.), tako bi moral vsaj nekaj vedeti o delu Milovana Gavazzija (r. 18. 3. 1895 v Gospiću), ki obravnava že petinšestdeset let tudi slovenska vprašanja. Povzeti jih moramo le strnjeno. Gavazzi je bil po študiju slavistike in germanistike v Zagrebu, krajšem delu na gimnaziji in štiri-letnem delu v Etnografskem muzeju, enoletnem študiju v Pragi in drugih evropskih deželah profesor etnologije na zagrebški filozofski fakulteti (1927–1965), kjer sodeluje še danes pri doktoratih in magisterijih. Kot sin prvega profesorja geografije na naši univerzi, je več let prihajal v Slovenijo, se popolnoma naučil našega jezika in se seznanil z našimi etnološkimi viri. Na naši filozofski fakulteti je tudi predaval v šestdesetih letih nekaj let neevropsko etnologijo in muzeologijo ter sodeloval v Slovenskem etnografu in zborniku SAZU Traditions. Zunanji dopisni član SAZU je od 1976. Kot gimnazijski profesor je bil urednik časopisa Omladina, sodeloval v Nastavnem vjesniku, Narodni starini, Zborniku za narodni život i običaje Južnih Slavena, Hrvatski reviji, glasilih gradiščanskih Hrvatov in tako naprej.

Že njegove prve razprave so bile namenjene temam, o katerih še sam ni vedel, da zadevajo tudi – prekmurske Slovence. V časopis za cerkveno glasbo Sv. Cecilija (Zagreb), ki ga je urejal Janko Barle (iz Budanj pri Vipavi, sodelavec Letopisa Matice Slovenske, Doma in sveta), je napisal več razprav: Prilog narodnim melodijama u »Cithari octochordi« (1919), Narodni elementi u »Cithari octochordi« (1920), Iz povijesti pjesme »Narodil se kralj nebeski« (1922) itn. Zadnjo pesem pojejo za Novo leto še tuintam v Prekmurju, ki je od 1094 do 1777 s štirimi župnijami stalno, z drugimi pa včasih, pripadalo zagrebški škofiji in zato poleg drugih kajkavskih knjig uporabljalo tudi cerkveno pesmarico Citharo... (objavljena v 18. stol. trikrat) – še bolj pa njene vire, rokopisne prekmurske pesmarice, obstoječe vsaj že v 17., če ne v 16. stol. (gl. V. Novak, Jezik in slovstvo XIX, XXII, XXVII). M. Gavazzi je namreč tudi odličen muzikolog in je napisal več razprav s področja napevov ljudskih pesmi.

Kako M. Gavazzi druží slavistično znanje – in poznavanje vseh evropskih jezikov do finščine – z etnološkim, zgodovinskim in arheološkim, dokazuje že njegovo prvo veliko delo: Slavenske mjere za predivo i tkivo prema seksagezimalnom sistemu (Slavia III, Praha 1925), pa tudi sorodna ji razprava Praslavenski tkalački stan i tkalačka daštica (ZNŽO 1928), v kateri je govor tudi o prvotnem tkanju v Beli krajini. V svojih razpravah Kulturna analiza etnografije Hrvata, Etnografski sastav hrvatskog sela, Balkansko poluostrvo (Hrvatska enciklopedija) in v vrsti nemških, francoskih, madžarskih, v katerih raziskuje kulturna območja na Balkanu ter njihove sestavine, smo upoštevani neposredno ali posredno tudi Slovenci, saj v njih najdemo vzporednice za ljudsko kulturo v našem panonskem, mediteranskem in alpskem kulturnem območju. Posameznim naštetim območjem je Gavazzi namenil še posebne nadrobne raziskave.

Posebej naj omenimo med njimi tiste, ki so (v nemščini) objavljene v zbornikih Alpes Orientales, avtor pa jih je prebral na simpozijih te v Ljubljani ustanovljene delovne skupnosti in obravnavajo predmetno ter jezikovno dediščino alpskega prostora. Stičišče kultur na severozahodu Balkanskega polotoka – na obmejnem slovenskem in hrvaškem

ozemlju – obravnava razprava v Zeitschrift für Balkanologie (I, 1963). Vse Gavazzijeve najvažnejše v tujih jezikih objavljene razprave najdemo danes prevedene v knjigi: Vrela i sudbine narodnih tradicija (Zagreb, 1978).

Milovan Gavazzi se je po L. Niederleju največ ukvarjal z raziskovanjem stare slovanske kulture, katere sestavine najdemo še danes v ljudski kulturi naših narodov. Tako so za študij slovenske kulture neobhodno potrebne mnoge Gavazzijeve razprave, ki jih je strnil v knjižici: Sudbina stare slavenske baštine kod Južnih Slovena (1959). Dognal je, da so nekatere staroslovanske kulturne prvine žive še danes pri vseh ali skoro vseh Južnih Slovanih, druge pa le pri nekaterih ali sporadično na raznih koncih njihovega ozemlja, tretja vrsta teh sestavin pa je ohranjena le delno v nekaterih območjih. Pri vsem tem raziskovanju ima prav lingvistika velik pomen.

Za slavista so neogibno potrebne take strnjene podobe nekaterih območij ljudskega življenja, kot jih najdemo v jubilentovih pregledih v Enciklopediji Jugoslavije: Narodna likovna umjetnost, Narodni običaji, Hrvati – geslo Etnografija.

Slovenski etnologi smo profesorju M. Gavazziju hvaležni za mnoge osebne pobude in strokovno pomoč ter moralno podporo v težkih razmerah, posebno pa za njegov vzor, ostvarjen v njegovih delih. Koristil pa je tudi slovenistiki, ki naj bi še bolj spoznavala njegove novejšje spise, polne jezikoslovnih dognanj in pobud. Zato mu tudi naš časopis vošči ob častitljivi obletnici vse najboljše!

Vilko Novak
Ljubljana

Metodične izkušnje

UČNA PRIPRAVA

Učiteljeva pisna učna priprava je nekakšen scenarij, po katerem poteka šolsko delo. Za učitelja začetnika so potrebne podrobne učne priprave, saj brez njih skoraj ne more stopiti pred učence v razredu. Učitelj z večjimi delovnimi izkušnjami, ki učno snov dobro obvladuje, lahko piše krajše, t. i. skicne učne priprave, ki so mu spominska opora pri organiziranju pouka.

V različnih obdobjih so učitelji priprave pisali na različne načine. Stari učitelji so priprave (učne slike) sestavljali po Herbartovih formalnih stopnjah: 1. priprava (preparacija, motivacija), 2. podajanje (prezentacija), 3. druženje skupnih lastnosti primerov (abstrakcija), 4. povzetek ali jedro (generalizacija, sistem), 5. uporaba in vaja (metoda, aplikacija) (Bezjak, 1906: 231–248). Kljub ugovorom zoper to šablono je takšna petdelna razčlenitev (artikulacija) učne enote še danes zelo pogosta.

Stari učitelji so v pripravi predvidevali tudi svoja vprašanja in odgovore učencev, npr.:

U: Človek obrača, Bog pa obrne. Koliko stavkov sem sedaj izustil?

U: Dva.